

pracownia badań
i innowacji
społecznych

**PRACOWNIA BADAŃ I
INNOWACJI
SPOŁECZNYCH
STOCZNIA**

OPIS CIEKAWEGO PRZYKŁADU

PARTYCYPACJI

**ZAANGAŻOWANIE DZIECI I MŁODZIEŻY W
PLANOWANIE PRZESTRZENI MIEJSKIEJ W GMINIE
HANINGE**

EWA STOKŁUSKA

**Opracowanie powstało w ramach programu Laboratorium Partycypacji
Obywatelskiej realizowanego przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.**

Metoda: warsztaty kreatywne, wykłady, spotkania młodzieży z przedstawicielami władz lokalnych

Przydatna do: angażowania dzieci i młodzieży w procesy decyzyjne na poziomie lokalnym, zwłaszcza z zakresu planowania przestrzennego

Organizator: Urząd Gminy Haninge, region Sztokholm, Szwecja

Czas trwania: styczeń 2008 – wrzesień 2010.

Co się działo: W latach 2008-2010 gmina Haninge w regionie Sztokholm zrealizowała innowacyjny projekt partycypacyjny, w ramach którego dzieci i młodzież zostały zaangażowane w procesy planowania przestrzeni w swojej okolicy. Około 60 uczniów w wieku 12-16 lat ze szkół położonych na terenie objętym ogólnym planem zagospodarowania przestrzennego wzięło udział w serii spotkań poświęconych planowaniu przestrzeni i udziałowi mieszkańców w podejmowaniu decyzji w tym zakresie, oraz w warsztatach kreatywnych na których pracowali nad własnymi pomysłami związanymi z zagospodarowaniem przestrzeni miejskiej w ich okolicy.

Gmina Haninge przoduje w Szwecji we wprowadzaniu innowacyjnych rozwiązań z zakresu zarządzania miastem, walki z wykluczeniem społecznym i realizowania zasad demokracji partycypacyjnej. Była między innymi jedną z siedmiu pierwszych gmin, które podpisały z państwem umowę o realizacji lokalnego planu rozwoju – zintegrowanego planu dla dzielnicy Jordbro, w ramach państwowego programu polityki miejskiej (do dziś takie umowy podpisało 21 z 290 gmin na terenie całego kraju). Władze gminy kładą duży nacisk na działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym włączanie ich w procesy demokratyczne na poziomie lokalnym. Od 1999r. w Haninge działa aktywnie Młodzieżowa Rada Miejska, realizowanych jest wiele projektów zorientowanych na dzieci i młodzież.

Pomysł projektu zaangażowania najmłodszych mieszkańców gminy w procesy planowania przestrzeni miejskiej zrodził się wśród urzędników gminnych odpowiedzialnych za sprawy dzieci i młodzieży, spotykających się początkowo jako nieformalna grupa, w której dyskutowano nad pomysłami praktycznego wzmocnienia udziału najmłodszych w procesach decyzyjnych i budowaniu demokracji lokalnej. Grupa ta została w pewnym momencie sformalizowana jako międzyjednostkowa grupa projektowa, która do tej pory współpracuje ze sobą, wymieniając pomysły na projekty i poszukując osób zainteresowanych udziałem w nich.

Inspiracją dla pomysłodawców projektu było dążenie do realnego wypełniania zapisów podpisanej przez Szwecję Konwencji Praw Dziecka. Urzędnicy pracujący w jednostce samorządu gminnego odpowiedzialnej za planowanie doszli do wniosku, że wykluczenie dzieci i młodzieży z procesów podejmowania decyzji o planowaniu miejskim stoi w rozbieżności ze stawianymi celami dążenia do zrównoważonego rozwoju i w pełni inkluzywnej polityki społecznej. Celem nadrzędnym projektu było więc podniesienie poziomu zaangażowania dzieci i młodzieży w procesy planowania, uzyskanie lepszego wglądu w ich potrzeby i sposoby postrzegania otaczającej ich rzeczywistości, oraz zwiększenia wkładu najmłodszych mieszkańców w procesy podejmowania decyzji politycznych. Wszystkie te cele opracowane zostały w odniesieniu do projektów pomyślanych w ogólnym planie zagospodarowania przestrzennego oraz planowanego projektu budowy nowego dziedzińca szkolnego.

Celem dodatkowym było sporządzenie raportu z projektu, który mógłby stanowić inspirację dla podobnych projektów realizowanych w przyszłości.

Projekt ten wpisywał się w szerszą strategię wzmocnienia zaangażowania dzieci i młodzieży w lokalne procesy decyzyjne, realizowaną przez gminę Haninge, zgodnie z postanowieniami Konwencji Praw Dziecka.

METODY

Chcąc najlepiej zrealizować cel, jakim było uzyskanie wglądu w sposób widzenia świata przez dzieci i młodzież, różniącego się od tego prezentowanego przez osoby dorosłe, realizatorzy projektu spróbowali „zanurzyć się” w świat najmłodszych i znaleźć m.in. odpowiedź na takie pytania, jak: w jaki sposób dzieci i młodzież korzystają z przestrzeni? Z jakiej przestrzeni robią użytek, a z jakiej nie i dlaczego? Z jakimi problemami spotykają się w tym obszarze? Jak można im zaradzić? Jednocześnie małoletni uczestnicy projektu mieli okazję zrozumieć, jak przebiegają procesy kształtowania otaczającej ich przestrzeni i jak mogą się w nie włączać.

Projekt dotyczył terenu gminy Haninge objętego ogólnym planem zagospodarowania przestrzennego. Zatrudnieni przy projekcie pracownicy urzędu gminy odpowiedzialni za sprawy dzieci i młodzieży odwiedzili szkoły na tym obszarze, gdzie przeprowadzali prezentacje mające zachęcić instytucje do współpracy przy projekcie. Udało się nawiązać taką współpracę z jedną szkołą, która zaangażowała w projekt uczniów z klas 7-9 (od 14 do 16 lat). Wzięli oni udział w serii spotkań animowanych przez członków grupy projektowej.

Na początek uczniowie wzięli udział w wykładzie na temat planowania przestrzeni miejskiej i zadań gminy w tym zakresie, po którym miała miejsce dyskusja o oczekiwaniach organizatorów i uczniów wobec realizowanego projektu. Następnym krokiem było sformułowanie ogólnych pomysłów na temat planowania przestrzeni, związanych z obszarami problemowymi wskazanymi przez uczniów. Grupa projektowa spisała te pomysły we współpracy z uczniami, dbając o to, by miały one odniesienie do obszarów wyróżnionych w ogólnym planie zagospodarowania. Pomysły te były punktem wyjścia do pracy w grupach, w których uczniowie zastanawiali się nad wskazaniem i skutecznym opisem konkretnych problemów do rozwiązania. Na kolejnym etapie działań, uczniowie opracowywali propozycje

konkretnych rozwiązań dla wypunktowanych problemów, oraz zastanawiali się nad przyszłą wizją poszczególnych obszarów działania. Podsumowaniem prac było zaprezentowanie ich efektów na specjalnym spotkaniu z udziałem lokalnych polityków, urzędników i pracowników szkoły. Uczniowie przygotowali prezentacje, które dotyczyły m.in. doinwestowania przestrzeni na trasach pokonywanych przez nich w drodze do szkoły (zwracano np. uwagę na brak pasów i oświetlenia wzdłuż ścieżek prowadzących przez tereny parkowe), budowy domów wykorzystujących panele słoneczne i kładek dla pieszych, a także potrzeby zbudowania obiektu, który mógłby stać się symbolem Haningen, potrzeby rozwoju budownictwa socjalnego i proponowanych nowych tras autobusowych. Prezentacje wzbudziły spore zainteresowanie wśród dorosłych słuchaczy i były punktem wyjścia do ożywionej dyskusji pomiędzy nimi a uczniami.

Energin/EL

- Vi tycker att vi ska satsa på solpaneler på nybyggda hus, eftersom det är dumt att inte använda solen när den finns och istället förtära på jorden, då kan man "samla" ihop mycket på solenergin.

Vägen till skolan

Slajdy z uczniowskich prezentacji nt. drogi do szkoły oraz potrzeby budowania domów zasilanych panelami słonecznymi (zdjęcia pochodzą z prezentacji dołączonych do opisu projektu na stronie Reinhard Mohn Prize 2011)

Podobny przebieg miały prace nad planem nowego podwórza szkolnego. Członkowie grupy projektowej spotkali się najpierw i przedyskutowali pomysł zaangażowania dzieci w procesy planowania z personelem szkoły znajdującej się na terenie objętym planami przebudowy. Następnie spotkali się z uczniami klasy 5 (12-latkami) i przedstawili im prezentację dotyczącą roli i znaczenia planowania przestrzeni, oraz swoje oczekiwania wobec grupy. Dzieci wykazały duże zainteresowanie tematem i chęć wzięcia udziału w projekcie. Wszystkie działania projektowe zostały włączone jako elementy programu nauczania, którym objęta była ta klasa.

Praca w projekcie rozpoczęła się od przeprowadzenia przez samych 5-klasistów wywiadów z przedstawicielami samorządów klasowych wszystkich klas w tej szkole, których pytano, czego dana klasa życzyłaby sobie na nowym podwórzu (przedstawiciele samorządów byli upoważnieni do zgłaszania pomysłów wypracowanych na forum ich klas). Członkowie grupy projektowej zebrali wszystkie pomysły i dokonali ich kategoryzacji, a następnie przedstawili wyniki swojej pracy 5-klasistom, którym zostawiono ostateczny głos w kwestii tego, czy zaproponowane kategorie dobrze oddają istotę zgłoszonych pomysłów. Następnie klasa została podzielona na grupy, którym przydzielono po jednej z kategorii pomysłów. Na forum klasy zdecydowano, że pomysły zostaną przedstawione w postaci modeli, które uczniowie sami zbudują z materiałów zaproponowanych przez nich samych i zakupionych ze środków gminy. Efekty pracy poszczególnych grup zostały połączone w jeden model, który został zaprezentowany lokalnym politykom i urzędnikom gminy na specjalnym spotkaniu.

Model nowego podwórza szkolnego przygotowany przez uczniów (zdjęcie ze strony Reinhard Mohn Prize 2011)

EFEKTY

Efekty prac starszych uczniów zostały zaprezentowane organom i osobom odpowiedzialnym za podejmowanie decyzji w kwestii ogólnego planu zagospodarowania i część zgłoszonych pomysłów została uwzględniona w jego

ostatecznym kształcie (m.in. niektóre propozycje umiejscowienia przejść dla pieszych). Pomysły dotyczące podwórza szkolnego zostały zaprezentowane osobom odpowiedzialnym za przygotowanie planów przebudowy tego obiektu i – jak obiecały władze gminy – mają posłużyć jako inspiracja dla ich wizji nowego podwórza.

W projekcie wzięło aktywny udział około 60 uczniów. Założoną grupą docelową projektu były dzieci i młodzież poniżej 18 roku życia, a ostatecznie wzięli w nim udział uczniowie w wieku 12-16 lat. Wszyscy oni mieli okazję poszerzyć swoją wiedzę na temat praktyk planowania przestrzeni miejskiej oraz możliwości osobistego włączania się w podejmowanie decyzji w tym zakresie.

FINANSOWANIE:

Koszt realizacji projektu zamknął się w kwocie 3 000 euro, które przeznaczone zostały na materiały wykorzystywane do budowy modeli i organizację spotkań. Koszty pośrednie wiązały się z czasem pracy zaangażowanych w projekt urzędników gminnych (w ramach ich obowiązków służbowych i bez dodatkowego wynagrodzenia). Wszystkie środki na realizację projektu pochodziły z budżetu gminy Haninge.

PODSUMOWANIE

Szwecja jest krajem, który od lat stara się aktywnie włączać obywateli w procesy sprawowania władzy lokalnej i podejmowania decyzji dotyczących ich otoczenia. Samorządy lokalne podejmują różne działania mające nadać procesom planowania charakter demokratyczny, dając tym, których mają dotyczyć zmiany, możliwości do zaangażowania się w procesy planowania na każdym etapie. Do tej pory dotyczyło to jednak wyłącznie osób dorosłych – głos dzieci i młodzieży był praktycznie niesłyszalny w tym kontekście, o ich potrzeby upominali się co najwyżej dorośli włączający się w działania partycypacyjne. Projekt „partycypacji dziecięco-młodzieżowej” z Haninge oddał głos właśnie najmłodszym obywatelom, pozwalając im włączyć się w procesy decydujące o kształcie otaczającej ich przestrzeni.

Zaangażowanie uczniów w planowanie zmian w ich okolicy było przykładem nowatorskiego podejścia do kwestii planowania przestrzeni miejskiej – dziedziny zarezerwowanej zwykle dla specjalistów, a przede wszystkim wyłącznie osób

dorosłych. Tradycyjnie, decyzje dotyczące planowania przestrzeni koncentrują się na projektowaniu „twardych” elementów infrastrukturalnych, takich jak rozwiązania wodno-kanalizacyjne, drogi, projektowanie budynków itp. Projekt realizowany w Haninge udowodnił, że planowanie urbanistyczne może z powodzeniem uwzględniać wkład mieszkańców i takie „miękkie” elementy jak partycypacja i dialog społeczny.

LINKI

Gmina Haninge - <http://www.haninge.se/sv/> (strona w językach szwedzkim i angielskim)

Wybrane prezentacje uczniów na temat proponowanych zmian w przestrzeni miejskiej - http://www.vitalizing-democracy.org/discoursemachine.php?page=detail&id_item=1121&detail_layout_field=itemtype_layoutmisc8&menucontext=4 (w języku szwedzkim)